

Onderwerp Evaluatie aanpak ratten begin 2022	
Nummer	2021/943651
Portefeuillehouder	Raadt, E. de
Programma/beleidsveld	5.1 Openbare ruimte en mobiliteit
Afdeling	BBOR
Auteur	Ploeger, E
Telefoonnummer	023-5114187
Email	eploeger@haarlem.nl
Kernboodschap	Het gebruik van gif voor het bestrijden van de rattenoverlast is vanaf 2023 verboden. Na een succesvolle pilot is in 2021 gestart met een stads brede aanpak met behulp van een gifvrij alternatief; de zogenoemde smartvallen. Hiervoor is voor de jaren 2021 tot en met 2026 per jaar 200.000 euro in de begroting opgenomen. Deze informatienota geeft inzicht in de eerste tussentijdse jaarlijkse evaluatie.
Behandelaar voor commissie	Het college stuurt de informatienota ter kennisname naar de Commissie Beheer overeenkomstig de door wethouder Rog gedane toezegging.
Relevante eerdere besluiten	<ul style="list-style-type: none">• Aanpak rattenoverlast (2021/354026) op 17 juni 2021, wethouder Rog zegt op verzoek van D66 toe de bestrijding van de rattenoverlast te monitoren en jaarlijks een voortgangsrapportage op te leveren inclusief een kosten/baten analyse.• Informatienota Aanpak rattenoverlast (2021/78006) op 9 maart 2021 in Commissie Beheer met bijlage Rapportage pilot Vondelkwartier
Besluit College d.d. 17 mei 2022	1. Het college stelt de informatienota aan de commissie vast. de secretaris, de burgemeester,

1. Inleiding

Na een succesvolle pilot met een nieuwe techniek voor de aanpak van rattenoverlast is besloten de komende jaren stadsbreed smartvallen in te zetten. Hiervoor is een substantieel extra budget in de begroting opgenomen. Bij het vaststellen van de vrijgave van het budget heeft wethouder Rog toegezegd jaarlijks op basis van monitoringsgegevens een evaluatie naar de raad te sturen.

2. Kernboodschap

Vanwege de toename in de overlast en een forse stijging van het aantal meldingen is besloten de overlast van ratten gestructureerd met smartvallen aan te pakken. De overlast bestrijden met de inzet van enkel klemmen gaf onvoldoende resultaat.

Naast preventie en bronaanpak is mechanische bestrijding het enige alternatief voor gif (rodenticiden). Het gebruik van gif is vanaf 2023 niet meer toegestaan.

Met de pilot 'Smartvallen' uit 2019 in het Vondelkwartier is het aantal meldingen van rattenoverlast met 76% afgenomen. Het aantal meldingen in andere buurten is in dezelfde periode wel toegenomen. De pilot had vermoedelijk ook het effect dat ratten verhuisden naar aangrenzende buurten.

Om de rattenoverlast in de hele stad beheersbaar te krijgen is een structurele aanpak met behulp van smartvallen ingezet. Het budget is jaarlijks 200.000 euro voor de periode 2022 tot en met 2026. Met het beschikbaar gekomen budget is in het najaar 2021 gestart met de uitbreiding van het aantal geplaatste smartvallen. Het resultaat is 1.300 extra geregistreerde rattenvangsten in het laatste kwartaal van 2021. Dit is in lijn met de verwachting op basis van het aantal nieuw geplaatste smartvallen. Begin 2022 is het aantal smartvallen verder uitgebreid tot het binnen het budget maximaal haalbare aantal van 141 stuks.

De effectiviteit van de aanpak wordt gemeten aan de hand van het aantal meldingen en het aantal vangsten. De smartvallen worden verplaatst bij een significante daling van het aantal meldingen van overlast en trekken op deze wijze systematisch buurt voor buurt door de stad heen. Hiervoor vindt een actieve monitoring plaats

Toelichting en cijfers

Op het gebied van plaagdierenbestrijding wordt al geruime tijd gewerkt met klemvallen en communicatie t.b.v. preventie. In geval van rioolproblemen is er een goede afstemming met andere (contract)partijen binnen de domeinen Verhardingen en Riool). Ondanks de inzet nam het aantal meldingen toe, en met het toekomstbeeld van verdere toename is per december 2019 gestart met de pilot 'Smartvallen'.

Zodra de smartval is geplaatst worden 24 uur per dag ratten mechanisch uitgeschakeld. Dit gebeurt door een pin die met hoge snelheid de passerende rat in de ruggengraat raakt. Uit laboratoriumonderzoek is gebleken dat de rat door deze pinslagen op slag gedood wordt. De pinnen worden automatisch weer ingetrokken en de smartval staat weer op scherp. De dode ratten worden met het rioolwater weggespoeld.

Het mechanisch bestrijden met smartvallen en het voorkomen van overlast door preventie en bronbestrijding wordt gezien als de meest humane methode om rattenoverlast tegen te gaan en beheersbaar te houden.

Het aantal smartvallen in Haarlem over 2021 bedroeg tot eind september 35 stuks. Dit zijn de vallen die werden ingezet voor de pilot. Uitbreiding in het 3e kwartaal werd vertraagd vanwege leveringsproblemen, veroorzaakt door een tekort aan materialen bij de fabrikant. Om in deze periode toch smartvallen te plaatsen in de andere geplande buurten (zoals Voorduinstraat, Raadhuisplein, Joan Maetsuykerlaan, Weteringstraat, Eerste Hogerwoerd-dwarsstraat en Tweede Hogerwoerd-dwarsstraat), zijn een aantal smartvallen vanuit het Vondelkwartier verplaatst. Weliswaar met een positieve bijdrage op de nieuwe locaties, maar ook werd duidelijk dat de overlast in het Vondelkwartier weer groter werd door een stijging van het aantal meldingen.

Investing versus effect

Totaal zijn er nu per eind maart 2022 141 smartvallen geplaatst en in bedrijf genomen. Het verwachte effect is dat binnen het budget eerst de kosten stijgen tot het maximale beschikbare budget, daarna stabiliseren en vervolgens afnemen. Daarnaast wordt veel aandacht gegeven aan preventie met behulp van bronaanpak en voorlichting met behulp van een informatiefolder (zie bijlage 1). Monitoring en evaluatie over 2022 moet de effectiviteit door middel van een kosten – batenanalyse aantonen. De volgende jaarlijkse evaluatie wordt verwacht eind eerste kwartaal 2023. Ook deze zal met de raad worden gedeeld.

Effecten van de smartvallen in het Vondelkwartier

Met oorspronkelijk 35 smartvallen is het aantal meldingen in 2020 in het Vondelkwartier fors afgenomen met 76% t.o.v. 2019. In 2021 (t/m Q3-2021) is het aantal meldingen in het Vondelkwartier stabiel gebleven op het lage niveau van 2020. In Q4 zijn een aantal smartvallen verplaatst waarna een stijging te zien was van het aantal meldingen. De smartvallen zijn inmiddels teruggeplaatst. De resultaten worden de komende periode uit de monitoring duidelijk. Op basis hiervan wordt het afschalen van de inzet van smartvallen opnieuw overwogen.

Effecten van de Smartvallen in de overige buurten

Met het verplaatsen naar 'hotspot' locaties en de extra inzet van het aantal smartvallen van 35 naar 141 stuks in 10 nieuwe buurten is een eerste stap gezet om de overlast tegen te gaan. Per 1 maart 2022 zijn smartvallen in bedrijf gesteld in de volgende buurten.

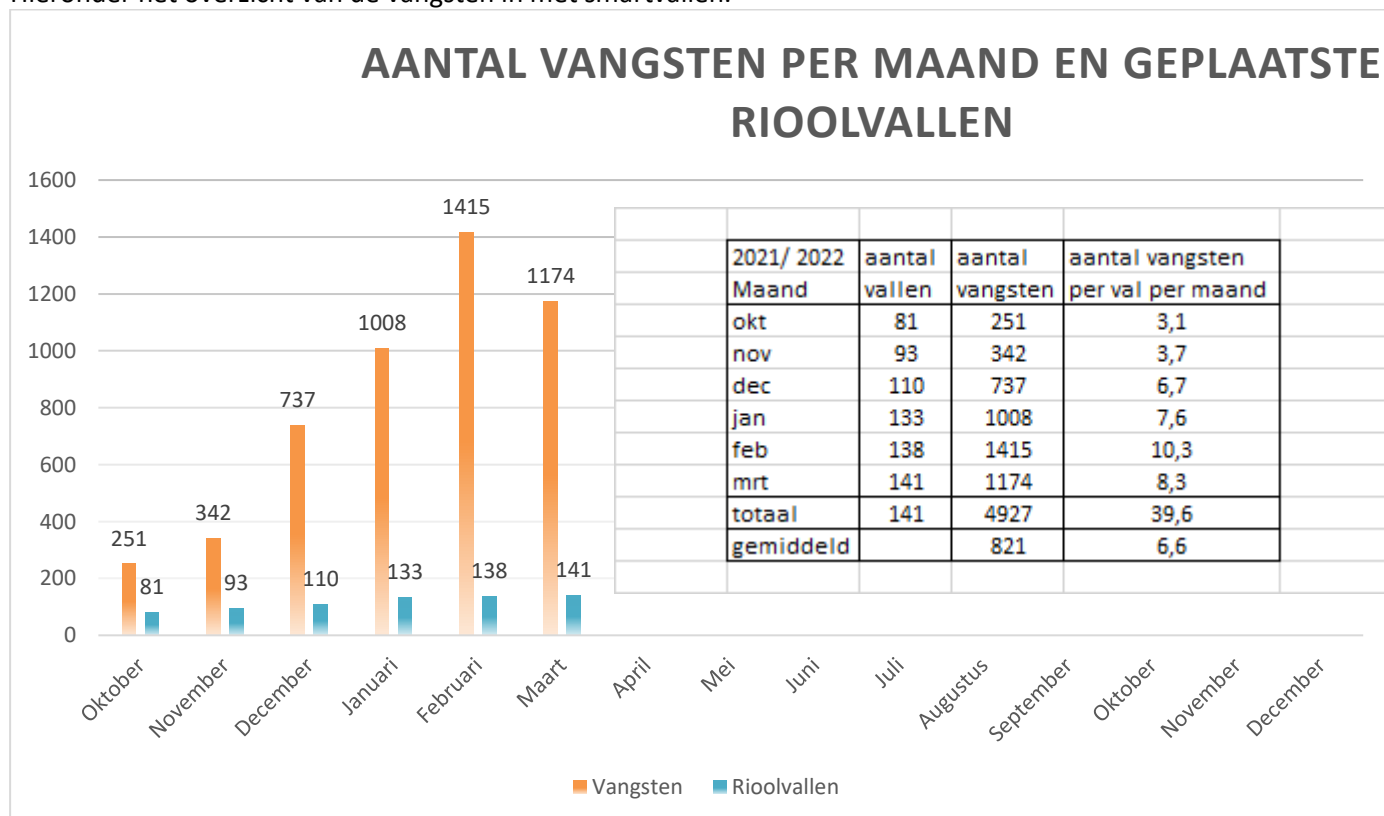
Buurten	Aantal vallen
Amsterdamsewijk	12
Bomenbuurt	16
Den Hout	8
Indischewijk	8
Kelderwindkade	8
Kleverpark	10
Nieuwe Kerksplein	12
Schalkwijk	8
Transvaalwijk	16
Vondelkwartier	35
Zijlweg Oost	8

In Q4-2021 heeft de verdere plaatsing van smartvallen al geleid tot een groot aantal vangsten (1.330 stuks). De stijging is nog sterker in Q1-2022 (3.597 stuks)

In Haarlem is in 2021 het aantal geregistreerde meldingen met 654 stuks 7,5% hoger dan 2020 met 608 stuks.

De inschatting is dat met de uitbreiding van het aantal smartvallen en de goede behaalde resultaten de meldingen de komende maanden zullen gaan afnemen.

Hieronder het overzicht van de vangsten in met smartvallen.

Uit bovenstaande grafiek is af te lezen dat het aantal vangsten flink is toegenomen de laatste maanden. Dit wordt verklaard door de inzet van een groeiend aantal smartvallen op de locaties met de meeste meldingen. Maart laat voor het eerst iets minder vangsten zien. Mogelijk duidt dit op de eerste tekenen van een succesvolle aanpak. De vangsten in de komende maanden moet aantonen of dit beeld klopt. Als de vangsten flink afnemen wordt het verplaatsen van de smartvallen overwogen.

3. Consequenties

Het budget is toereikend voor de inzet van totaal 141 stuks smartvallen.

Publieke aandacht in de media en de verspreiding van folders en informatiebrieven heeft invloed gehad op het aantal meldingen. Hierdoor wordt het aantal meldingen minder zuiver als indicatie voor de werkelijke overlast. Er zijn ook meer ratten gevangen.

Een onderscheidend aantal meldingen in bepaalde buurten gaan over verzakkingen van het trottoir en/of weggedelen voor verkeer en deze worden door de melders vaak toegeschreven aan de aanwezigheid van ratten. Er wordt samengewerkt met onder andere de domeinen verhardingen en riool om gericht de oorzaken op te sporen en aan te kunnen pakken.

4. Vervolg

De afspraak is dat de smartvallen actief gemonitord worden en het aantal vangsten (= uitschakelingen van ratten) regelmatig worden gerapporteerd door de leverancier en Spaarnelanden aan de gemeente. Op basis van deze rapportage worden smartvallen en het aantal vangsten per smartval in overleg met de gemeente verplaatst. Hierdoor wordt de effectiviteit van de smartvallen optimaal benut op 'hotspot' locaties met de meeste overlast. Hierbij dient uiteraard zoveel als mogelijk voorkomen te worden dat de ratten weer terugkomen op de plaatsen waar de smartvallen net zijn weggehaald.

Het aantal meldingen geeft een goede indicatie om de overlast te meten, maar door de wisselende aandacht in de communicatie en de media niet altijd even zuiver. Haarlemmers wordt gevraagd actief te blijven melden om een zo goed mogelijk beeld te krijgen. Het aantal slagen (=vangsten) per maand per val geeft een indicatie van de effectiviteit van de smartval. Het gewenste resultaat op lange termijn is terugdringen van de rattenpopulatie tot ten minste een beheersbare omvang op basis van veel minder meldingen van overlast en een terugloop van het aantal slagen.

Volgend jaar (begin 2023) volgt opnieuw een evaluatie. Dan blijkt of de inzet van smartvallen in lijn is met de huidige verwachtingen en leidt tot een nieuwe substantiële vermindering van meldingen en overlast.

5. Bijlage

Bijlage 1: Folder Rattenoverlast